

HYVINVOINTIALA

StV HE 149/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen
liittyvistä laeista

Lain tavoitteesta

- Ehdotetun esityksen tavoitteena on lapsen edun, hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutumisen varmistamiseksi selkiyttää kasvatuksellisen rajaamisen ja rajoitustoimien käytön edellytyksiä, ja näin varmistaa se, että lastensuojeluviranomaisilla ja sijaishuoltopaikoilla on riittävät toimivaltuudet tehdä työtään. Pidämme tavoitetta sinänsä tärkeänä ja kannatettavana.
- Kasvatuksellisen rajoittamisen ja varsinaisten rajoitustoimenpiteiden välisen eron selkiyttäminen on sinällään perusteltu ja tarpeellinen tavoite, erityisesti perhehoidon näkökulmasta. Nykytilanteessa rajoittamiskeinojen puuttuminen voi johtaa tarpeettomiin sijoituspaikan muutoksiin.
- Esitysluonnoksen säännöskohtaisten perustelujen mukaan rajoilla tarkoitettaisiin käytännössä **turvallisia ja ennakoitavissa olevia lapsen toimintaa ohjaavia ja määritteleviä rajoja sekä yksilöllisiä ja yhteisöllisiä toimintaperiaatteita ja sääntöjä**, jotka eivät ole lastensuojelulain 11 luvussa tarkoitettuja rajoituksia.
- Sääntelyn tulee kuitenkin olla riittävän täsmällistä ja tarkkarajaista

Kasvatuksellinen rajaaminen ja rajoitustoimenpiteet

- Kasvatuksellisen rajoittamisen ja varsinaisten rajoitustoimenpiteiden välisen eron selkiyttäminen on sinällään perusteltu ja tarpeellinen tavoite, erityisesti perhehoidon näkökulmasta.
- Kasvatuksellinen rajaaminen ei kuitenkaan itsessään, tai pykäläkohtaisten perusteluiden myötä avaudu riittävän tarkkarajaisesti suhteessa rajoitustoimenpiteisiin.
- Rajanvetona kasvatuksellisen rajaamisen sekä rajoitustoimenpiteiden osalta esityksessä viitataan keinojen tarkoitukseen, keston ja intensiteettiin sekä siihen, mikä on yleisesti hyväksyttyä tavanomaista kasvatusta. Käytännössä tilanteet voivat kuitenkin olla hyvin samankaltaisia.
- Myös lastensuojelulain 11 luvun mukaisten rajoitustoimenpiteiden perusteet ovat lastensuojelullisia ja niiden tarkoitus, kesto ja intensiteetti lähtee siitä, että rajoittamista voidaan käyttää vain siinä määrin, kuin kussakin tapauksessa on tarkoituksen saavuttamiseksi välttämätöntä.
- Erityisesti esitettyä hoito- ja kasvatushenkilökuntaa *velvoittavaa* kasvatuksellisen rajaamisen sääntelyä tulee täsmentää
- Esitystä tulisi täsmentää myös siltä osin, miten rajoitustoimenpiteet suhteutuvat kasvatuksellisiin keinoihin silloin, kun lapsen huoltaja on eri mieltä käytettyjen keinojen luonteesta.

Hybridiyksiköt

- HE:ssa esitetään terveydenhuoltolakiin (69 §) ja lastensuojelulakiin (16 b §) informatiivisluonteista viittausta voimassa olevaan sääntelyyn ns. hybridiyksikköjen perustamiseksi.
- Esityksen mukaan viittauksilla **korostetaan voimassa olevan sääntelyn mukaista hyvinvointialueen velvollisuutta yhteensovittaa asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kokonaisuuksiksi** sekä järjestää vaativia erityispalveluja tarvitsevien lasten palvelut hyvinvointialueiden välisenä yhteistyönä sekä sopia niistä hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksissa.
- Toteamme, että esitetyt hybridiyksiköt voivat olla merkittävä osa lasten ja nuorten tarvitsemien palvelujen kehittämistä, mutta ne eivät riitä vastaamaan palveluiden yhteensovittamista ja erikoissairaanhoidon palveluiden saatavuutta koskevaan rakenteelliseen ongelmaan.
- Nykytilan kuvauksena todetaan (s.20), ettei lasten- ja nuorisopsykiatrian palvelujen osalta terveydenhuollon tuki lastensuojelun asiakaslapsille toteudu kaikissa tilanteissa lainsäädännön edellyttämällä tavalla, vaan lastensuojelun asiakkailla on merkittäviä haasteita psykiatrisen hoidon saamisessa. Kodin ulkopuolelle sijoitetaan lapsia, joiden pääasiallinen sijoituksen syy on heikentynyt psyykkinen vointi ja se voi lisätä lasta itseään tai muita ihmisiä vaarantavaa käytöstä.

Kuntouttava suljettu laitospalvelu

- Esityksen mukaan palvelun soveltavuutta mietittäessä keskeistä on huomioida palvelun erittäin vahvasti perusoikeuksia rajaava luonne. Lisäksi edellytettäisiin, ettei sijaishuoltoa ole lapsen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavan käyttäytymisen vuoksi mahdollista järjestää muilla tavoin. **Pidämme tärkeänä sitä, että esityksessä korostetaan suljetun palvelun viimesijaisuutta.**
- Esityksessä lähdetään siitä, että käytännössä 49 a §:n mukaiset sijoitusperusteet ja lapsen tarpeisiin vastaavan sijaishuollon toteuttaminen edellyttävät lapseen kohdistuvaa rajoittamista koko sijoituksen ajan. Sijoitusperusteiden arviointi on yhteydessä erityisten rajoitusten käytön välttämättömyyden arviointiin.
- Toteamme, että sijoitus suljettuun ja esimerkiksi yhteydenpitoa voimakkaasti rajoittavaan laitospalveluun voi paitsi toteuttaa lapsen erityistä suojelua ja turvata kuntoutumista, myös pitkittyessään vaikeuttaa kuntoutumista tukevia tekijöitä kuten läheissuhteita, harrastuksia tai koulutusmahdollisuuksia. Sijoitusperusteiden olemassaoloa tulee arvioida säännöllisesti ja erityisen huolellisesti, vaikka päätös olisi voimassa toistaiseksi.
- Esityksen mukaan 12-vuotias lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun palveluun vain erityisistä syistä. Yksityiskohtaisissa perusteluissa tällaisia syitä ei kuitenkaan kuvata.

Henkilöstö

- Ehdotetun palvelun tuottamiseen katsotaan liittyvän merkittävän julkisen vallan käyttöön liittyviä piirteitä, jonka takia sen tuottaminen rajattaisiin viranomaisen tehtäväksi. Toteamme, että rajausta on sinänsä hyvä ja perusteltu.
- Henkilöstöä koskevan pykälän 49d 2 momentissa säädettäisiin, että suljetun laitospalvelun tuottajalla *on oltava käytettävissään* erityisosaaminen lääketieteen, mukaan lukien päihde- ja riippuvuushoidon, psykologian, sosiaalityön, kasvatuksen ja opetuksen alalta lapsen suunnitelmallisen kuntoutumisen toteuttamiseksi. Edellä mainittujen asiantuntijoiden ei tarvitsisi välttämättä työskennellä kokoaikaisesti laitospalvelua tuottavassa laitoksessa, mutta heidän osaamisensa tulisi olla laitoksen käytettävissä säännöllisesti.
- Toteamme, että hyvinvointialueiden tulee kohdentaa mainittuja viranomaisresursseja lasten palvelutarpeisiin perustuen kaikkeen sijaishuoltoon, ei vain ehdotettuun kuntouttavaan suljettuun laitoshuoltoon.

Erityisen huolenpidon jakso

- Esitysluonnoksen ehdotetun 60 a §:n mukaan 12 vuotta täyttäneelle lapselle voitaisiin sijaishuollon aikana järjestää EHO-jakso, kun lapsen käyttäytyminen vakavasti vaarantaa hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään. Voimassa olevasta sääntelystä ehdotetaan poistettavaksi “vakava päihde- tai rikoskierteen katkaiseminen” nimenomaisena sijoitussyynä, sillä tarkoituksena olisi, että kaikkein vakavampien päihde- tai rikoskierteiden katkaisemiseen vastattaisiin jatkossa uudella kuntouttavalla suljetulla laitospalvelulla.
- Lapsen sijoittaminen erityisen huolenpidon jaksolle olisi perusteluiden mukaan kuitenkin jatkossakin mahdollista, jos lapsen tilanne edellyttää päihteiden käyttöön tai rikollisuuteen kytkeytyvän käyttäytymisen katkaisemista erityisen huolenpidon keinoin.
- Erityinen huolenpito on määräaikainen interventio lapsen tilanteen vakauttamiseksi, kuntoutuksen vaikuttavuuden parantamiseksi ja kokonavisvaltaisen huolenpidon toteuttamiseksi
- Erityisen huolenpidon jakson tavoitteellisuuden ja määräaikaisuuden korostaminen ovat kannatettavia. Myös jakson enimmäiskeston pidentäminen on perusteltua, korostaen yksilöllistä palvelun tarpeen arviointia ja päätöksen tekoa.
- Hyvinvointialueen oikeutta irtisanoa lapsen sijaishuoltopaikka EHO jakson aikana tulee täsmentää siten, että päätöksessä painottuu aina lapsen edun ensisijaisuus.

Muita huomioita

- Kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeutta erityiseen suojeluun tulisi vahvistaa kehittämällä sijaishuoltoa kokonaisvaltaisesti. Tavoitteellinen hoidollisuus ja kuntouttavuus tulee olla kaiken lastensuojelun laitoshoidon keskiössä, ja sijaishuollon toteuttamista yhteistyössä lapsen sijaishuoltopaikan, lapsen huoltajien ja läheisten sekä muun elinympäristön kanssa tulee vahvistaa.
- Esitys jättää mahdollisuuden lisätä kuntouttavaa suljettua laitospalvelua tuottavia yksiköitä jo ennen, kuin ehdotetun Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetun lain 5 §:n mukaisen yhden valtion lastensuojelun palveluyksikön toimintaa ja palvelun tavoitteiden toteutumista on huolellisesti arvioitu.
- Valtion koulukodeissa tuotetaan jatkossakin myös sellaista vaativaa sijaishuoltoa, joka ei ole esityksessä tarkoitettua kuntouttavaa suljettua laitospalvelua. Vastaavaa sijaishuoltoa tuottavat Valtion koulukotien lisäksi hyvinvointialueet sekä useat yksityiset toimijat. Avoimuuden, läpinäkyvyyden ja kokonaistaloudellisen tarkoituksenmukaisuuden varmistamiseksi olisi tärkeää, että näiden palveluiden osalta Valtion koulukodit osallistuisivat julkisia hankintoja koskeviin tarjouskilpailuihin.

Lopuksi

- Hallituksen esityksessä on useita tärkeitä kohtia, jotka osaltaan tukevat toimijoita saavuttamaan sijaishuollolle asetetut tavoitteet ja toteuttamaan lapsen oikeutta erityiseen suojeluun.
- **Osana toimeenpanoa on välttämätöntä panostaa siihen, että henkilöstö saa riittävästi yhdenmukaista koulutusta lain soveltamiseen käytännössä,** sillä kasvatukselliseen rajaamiseen sisältyy myös riski ylilyönneistä ja virheellisistä tulkinnoista. Myös täydennyskoulutuksen tarve tulee korostumaan.
- Lapsen oikeuksia kunnioittava lain toimeenpano edellyttää riittäviä ja yhteistyössä valmisteltuja soveltamisohjeita sekä jatkuvaa vuoropuhelua ja laadunvarmistusmenettelyjä.
- Kuntouttavan suljetun laitospalvelun osalta korostamme kansallisen seurannan, tutkimuksen ja arvioinnin tärkeyttä. Mikäli perusoikeuksia rajaavaa palvelua järjestetään jatkossa laajemmin, on sen vaikuttavuus kyettävä ensin osoittamaan.
- Lastensuojelussa yhteisenä tahtotilana ja pyrkimyksenä on oltava, ettei kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun tarvitse sijoittaa yhtäkään lasta.

HYVINVOINTIALA